

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การรับรู้สมรรถนะแห่งตน เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครั้งแรก

The Relationships between Knowledge, Self-Efficacy, and Attitude Towards Breastfeeding and Breastfeeding Behaviors in First-Time Postpartum Mothers

รพีพรรณ วิบูลย์พัฒนกิจ^{1*}, จิราจันท์ คณหา², นิตยา ศรีแจ่ม³, รุ่งนภา ศักดิ์ตระกูล³

Rapeepan Viboonwatthanakitt^{1*}, Jirachan Kantha², Nittaya Sricham³, Rungnapha Saktrakul³

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข^{1*} วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี

สวรรคประหารักษ์ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข², โรงพยาบาลสวรรคประหารักษ์ จังหวัดนครสวรรค์³

Boromarajonani College of Nursing, Chiang Mai, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Ministry of Public Health^{1*},

Boromarajonani College of Nursing, Sawanpracharak Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Ministry of Public Health²,

Sawanpracharak Hospital, Nakhonsawan province³

(Received: April 25, 2023; Revised: October 11, 2023; Accepted: October 17, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนและเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครั้งแรก ณ แผนกหลังคลอด โรงพยาบาลสวรรคประหารักษ์ กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ มารดาหลังคลอดครั้งแรก จำนวน 90 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การรับรู้สมรรถนะแห่งตน เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83, 0.79, 0.74 และ 0.80 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย พบว่า มารดาหลังคลอดครั้งแรกมีความรู้อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 25.55 ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.11 และระดับต่ำคิดเป็นร้อยละ 13.34 การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับดี (Mean = 4.07, S.D. = 0.15) เจตคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับดี (Mean = 3.98, S.D. = 0.56) พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับดี (Mean = 4.03, S.D. = 0.12) และ พบว่า ความรู้ การรับรู้สมรรถนะแห่งตน และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.299, 0.285$ และ 0.226 ตามลำดับ) ดังนั้นบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลจึงควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริมให้มารดาหลังคลอดครั้งแรกให้มีความรู้ เกิดเจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และมีการส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งจะช่วยให้มารดาประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไป

คำสำคัญ: ความรู้, การรับรู้สมรรถนะแห่งตน, เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่, พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่, มารดาหลังคลอดครั้งแรก

*ผู้ให้การติดต่อ รพีพรรณ วิบูลย์พัฒนกิจ e-mail: rapeepan@bcnc.ac.th

Abstract

The objective of this descriptive research was to examine the relationship between knowledge, self-efficacy, attitude towards breastfeeding, and breastfeeding behavior in first-time postpartum mothers. Participants were 90 first-time postpartum mothers who were selected by a purposive sampling technique. The research tools were questionnaires consisting of personal data, knowledge, perceived self-efficacy, attitude toward breastfeeding, and breastfeeding behaviors. Reliability was calculated by measuring internal consistency in terms of Cronbach's alpha at 0.83, 0.79, 0.74, and 0.80, respectively. The data were analyzed using descriptive statistics and the Pearson correlation coefficient.

The results found that knowledge was at the highest level, which was 25.55 percent; at the moderate level, with 61.11 percent; and at the lowest level, with 13.34 percent. Self-efficacy in breastfeeding was at a good level (Mean = 4.07, S.D. = 0.15). Attitude toward breastfeeding was at a good level (Mean = 3.98, S.D. = 0.56). As well as, breastfeeding behavior was at a good level (Mean = 4.03, S.D. = 0.12). Knowledge, perceived self-efficacy, and attitudes towards breastfeeding had a positive relationship with breastfeeding behaviors with statistical significance at the 0.01 level ($r = 0.299, 0.285, \text{ and } 0.226$, respectively). Therefore, health personnel and nurses should organize activities that encourage first-time postpartum mothers to have knowledge, a good attitude towards breastfeeding, and a high level of perceived self-efficacy in breastfeeding in order to develop effective breastfeeding behaviors.

Keywords: Knowledge, Perceived Self-Efficacy, Attitude Towards Breastfeeding, Breastfeeding Behaviors, First-Time Postpartum Mothers

บทนำ

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นพื้นฐานสำคัญของการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของทารก เพราะนมแม่มีสารอาหารที่สำคัญซึ่งไม่มีอาหารใดเทียบได้ด้วยองค์ประกอบด้านโภชนาการที่ช่วยการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของทารกที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมีสติปัญญาสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้เลี้ยงนมแม่ 3 จุดโดยเฉลี่ย ซึ่งระดับสติปัญญาของทารกที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องยาวนานไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ (Lyons, Ryan, Dempsey, Ross, & Stanton, 2020; World Health Organization, 2021) จากการศึกษาของ ปริญญชัชกองเกียรติ (2561) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการสงสัยล่าช้าของเด็กปฐมวัยที่มารับบริการตรวจคัดกรองพัฒนาการในคลินิกสุขภาพเด็กดี พบว่า การให้นมบุตรมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการสงสัยล่าช้า

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมารดาในกลุ่มที่มีบุตรพัฒนาการสงสัยล่าช้า ให้นมบุตรใน 6 เดือนแรก ด้วยนมผสมมากที่สุดร้อยละ 55.2 ให้นมแม่อย่างเดียวใน 6 เดือนแรก มีเพียงร้อยละ 21.9 พบว่า เด็กกลุ่มที่ได้รับนมผสมมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าหลายด้านมากกว่าเด็กกลุ่มที่ได้รับนมแม่ อีกทั้งในนมแม่มีภูมิคุ้มกันสารต่อต้านอนุมูลอิสระ วิตามิน รวมถึงแบคทีเรียที่ดีต่อระบบทางเดินอาหารของทารกด้วย ช่วยป้องกันการเสียชีวิตในเด็กจากโรคติดเชื้อ ลดภาวะเสี่ยงของภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนในทารก (Palaska, Lykeridou, Zyga, & Panoutsopoulos, 2020) สำหรับมารดาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ช่วยป้องกันการเสียชีวิตจากมะเร็งเต้านม ลดความเสี่ยงการเป็นโรคเบาหวาน และลดอัตราการเกิดมะเร็งรังไข่ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ยังเป็นการส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกช่วยให้ทารกมีการเจริญเติบโต มีพัฒนาการที่สมวัยอีกทั้งการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นวิธีที่ประหยัด สะดวก (Maleki-Saghooni, Barez, Moeindarbari, & Karimi, 2017.; World Health Organization, 2021) องค์การอนามัยโลกและองค์การยูนิเซฟ แนะนำว่าทารกควรเริ่มกินนมแม่ภายในหนึ่งชั่วโมงแรกหลังคลอด กินนมแม่อย่างเดียวในช่วง 6 เดือนแรก และกินนมแม่อย่างต่อเนื่องควบคู่กับอาหารตามวัยจนถึง 2 ปี หรือนานกว่านั้น (World Health Organization, 2021) อีกทั้งองค์การอนามัยโลกยังได้ตั้งเป้าหมายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนไว้ที่อย่างน้อยร้อยละ 50 โดยต้องบรรลุเป้าหมายในปี 2025 (World Health Organization, 2021)

กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ทารกและเด็กเล็กทุกคนได้กินนมแม่ตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก และองค์การยูนิเซฟ ในปี พ.ศ. 2553-2556 กรมอนามัยได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์พัฒนาอนามัยแม่และเด็ก กำหนดเป้าประสงค์ให้แม่และเด็กมีสุขภาพดี มีการกำหนดเป้าหมายอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 50 ภายในปีพ.ศ.2556 มีการจัดทำแผนที่ยุทธศาสตร์สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านโรงพยาบาลสายใยรักแห่งครอบครัว (กรมอนามัย, 2552) ผลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2558-2559 พบว่า มีทารกอายุต่ำกว่า 6 เดือนที่กินนมแม่อย่างเดียวเท่ากับ 23.1 กรมอนามัยจึงได้เพิ่มการขับเคลื่อนพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560 เพื่อปกป้องสิทธิและสุขภาพของเด็กทุกคนไม่ให้เสียโอกาสในการกินนมแม่ ผ่านการควบคุมวิธีการโฆษณา และการส่งเสริมการตลาดให้เหมาะสม และดำเนินการในโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก รวมถึงมีการส่งเสริมนโยบายการลาคลอดของบิดาและมารดา มีการสนับสนุนให้มีการทำมนมแม่ในสถานประกอบกิจการสำหรับแม่ทำงาน แต่จากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทยพ.ศ. 2562 พบว่า มีทารกอายุต่ำกว่า 6 เดือน ที่กินนมแม่อย่างเดียวลดลงเท่ากับ 14 กรมอนามัยจึงได้มีการพัฒนารูปแบบและช่องทางในการสร้างความรอบรู้ โดยเน้นสื่อและเผยแพร่ผ่านช่องทาง Social Media ให้มากขึ้น มีการพัฒนาระบบออนไลน์ในการให้บริการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ปีพ.ศ. 2565 ได้มีทารกที่กินนมแม่อย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 28.6 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559; สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) แต่ก็ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลกและของประเทศไทยที่มีการตั้งเป้าหมายในปี 2568 ให้เด็กแรกเกิดต่ำกว่า 6 เดือน กินนมแม่อย่างเดียวอย่างน้อยร้อยละ 50

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ถึงแม้จะเป็นเรื่องธรรมชาติแต่เป็นพฤติกรรมด้านสุขภาพที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน โดยเฉพาะมารดาตั้งครรภ์แรกที่ไม่มีความรู้และประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อน มักพบว่ามารดาครรภ์แรกจะมีความวิตกกังวลและขาดความมั่นใจในสมรรถนะของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับมารดาครรภ์หลัง อีกทั้งการต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคมากมายที่จะทำให้ยุติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้แก่ อาการเจ็บหัวนม ท่อน้ำนมอุดตัน เต้านมคัดตึง น้ำนมไม่ไหล เป็นต้น และจากการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างมารดาครรภ์แรกและครรภ์หลัง พบว่า มารดาครรภ์หลังมีแนวโน้มเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน และโอกาสหยุดการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น้อยกว่าครรภ์แรก (Kronborg, Harder, & Hall, 2015; Madhvi, Logeshwari, & Shubhavee, 2020)

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ได้แก่ อายุ ความรู้ เจตคติ และการรับรู้สมรรถนะในตนเอง สามารถร่วมกันทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 สัปดาห์ (สุวรรณ ชนะภัย, นิตยา สิ้นสุกใส, นันทนา ธนาโนวรรณ และวรรณ พาหุวัฒนกร, 2557; มยุรา เรืองเสรี และวราทิพย์ แก่นการ, 2562) โดยความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดามีความสัมพันธ์กับช่วงระยะเวลาของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เจตพล แสงกล้า, 2557) อีกทั้งมารดาที่ขาดความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้มีปัญหาเต้านมคัดตึง เกิดความไม่สุขสบาย (Rattasumpun & Keawma, 2018) เจตคติเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เจตคติเป็นเรื่องของความคิด ความรู้สึก ความคิดเห็น ของแต่ละบุคคลซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจในการจะปฏิบัติหรือไม่ มารดาที่มีเจตคติทางบวกต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และมีโอกาสเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จมากยิ่งขึ้น (Hamze, Mao, & Reifsnider, 2019) นอกจากนี้การรับรู้สมรรถนะแห่งตนเป็นความมั่นใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่จะปฏิบัติพฤติกรรมให้สำเร็จตามที่วางแผนไว้ บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะส่งผลให้มีแรงจูงใจที่ทำให้มีความพยายาม อดทน คิดหาวิธีต่าง ๆ ที่จะทำให้ตนเองทำงานได้สำเร็จ ซึ่งการที่มารดามั่นใจว่าตนเองสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ก็มีแนวโน้มที่จะมีความพยายามเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้สำเร็จโดยมารดาจะมีความมุ่งมั่นอย่างเต็มที่ พยายามหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ตนเองสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้สำเร็จ (Awaliyah, Rachmawati, & Rahmah, 2019; Hamze, Mao, & Reifsnider, 2019) จากการศึกษาของ ศิริวรรณ แสงอินทร์, ณิชกร ชื่นอารมณ และรุจิรา เฉิดฉิม (2563) พบว่า การรับรู้สมรรถนะของตนเองสามารถทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมารดาที่รับรู้ความสามารถของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูง มีโอกาสเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน เพิ่มขึ้น 5.7 เท่าของมารดาที่รับรู้ความสามารถของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมต่ำจะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านมารดาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การรับรู้สมรรถนะแห่งตน และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครรภ์แรกเพื่อให้ทราบข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครรภ์แรกและใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงลูก

ด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวยาวนาน 6 เดือน ในมารดาหลังคลอดครั้งแรกให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุขในโครงการโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก

วัตถุประสงค์การวิจัย

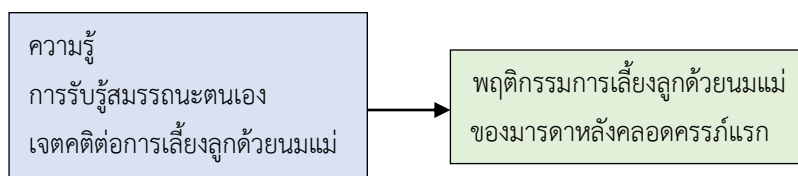
1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ การรับรู้สมรรถนะแห่งตน เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครั้งแรก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การรับรู้สมรรถนะแห่งตน และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครั้งแรก

สมมติฐานการวิจัย

ความรู้ การรับรู้สมรรถนะแห่งตน และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครั้งแรก

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครั้งแรกพบว่า การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย สำหรับปัจจัยด้านมารดาเกี่ยวข้องกับความรู้ เจตคติ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตน ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยเฉพาะมารดาครั้งแรก ที่ยังขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติต่อการตั้งครรภ์ และการรับรู้สมรรถนะของตนเองกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครั้งแรก ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 ณ แผนกหลังคลอด โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ มารดาหลังคลอดครรภ์แรกที่แผนกหลังคลอด โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์

กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาหลังคลอดครรภ์แรกที่แผนกหลังคลอด โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ จำนวน 90 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G* Power Analysis (Faul, Erdfelder, Lang, & Buchner, 2007) โดยกำหนดขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.30 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจทดสอบ เท่ากับ 0.95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 84 คน ที่ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 คณะผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลมารดาหลังคลอดครรภ์แรก ที่แผนกหลังคลอด โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ จำนวน 90 ราย เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเข้าและออกดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า

1. มารดาหลังคลอดครรภ์แรกที่มีอายุมากกว่า 18 ปีขึ้นไป
2. มารดาและทารกอยู่ด้วยกันตลอดในระยะหลังคลอด
3. ยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

เกณฑ์การคัดออก

1. มารดาหลังคลอดที่มีภาวะแทรกซ้อนหรือโรคที่ไม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ เช่น มารดาเป็นโรคเอดส์ มารดาได้รับยารักษาโรคมาเร็ง เป็นต้น
2. ทารกแรกเกิดที่ไม่สามารถเลี้ยงด้วยนมแม่ได้ เช่น ทารกมีน้ำหนักน้อยต้องแยกกับมารดาทารกมีภาวะ Galactosemia เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ สถานที่ทำงาน รายได้ของครอบครัว และระยะเวลาที่วางแผนจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว
2. แบบประเมินความรู้เรื่องนมแม่ของลักษณะ ไชยนอก (2558) ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ ให้เลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ใช่กับไม่ใช่ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด ได้ 0 คะแนน หากคะแนน 16-20 คะแนน แปลว่า มีความรู้อยู่ในระดับสูง คะแนน 12-15 คะแนน แปลว่า มีความรู้ในระดับปานกลาง และ คะแนน 0-11 คะแนน มีความรู้ในระดับน้อย แบบประเมินความรู้เรื่องนมแม่ของ ลักษณะ ไชยนอก (2558) นี้ มีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) เท่ากับ 1 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75
3. แบบประเมินการรับรู้สมรรถนะของตนเองต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของ มาลีวัล เลิศสาครสิริ และสาลิห์ แซ่เบ๊ (2561) ประกอบด้วย ข้อคำถาม 17 ข้อ ลักษณะเป็นคำถามเชิงบวกและเชิงลบ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ คะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง มาก คะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง น้อย และ คะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด แปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้ ช่วงคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.51-5.00 หมายถึง รับรู้สมรรถนะในระดับมากที่สุด ช่วงคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.51-4.50 หมายถึงรับรู้สมรรถนะในระดับมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.51-3.50 หมายถึง รับรู้สมรรถนะระดับปานกลาง ช่วงคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.51-2.50 หมายถึง รับรู้สมรรถนะระดับน้อย และ ช่วงคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-1.50 หมายถึง รับรู้สมรรถนะระดับน้อยที่สุด แบบประเมินการรับรู้สมรรถนะของตนเองต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของ มาลีวัล เลิศสาครสิริ และสาตี แซ่เบ๊ (2561) นี้ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) เท่ากับ 0.80 และหาค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

4. แบบประเมินเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมาลีวัล เลิศสาครสิริ และสาตี แซ่เบ๊ (2561) จำนวน 17 ข้อ ลักษณะเป็นคำถามเชิงบวกและเชิงลบ ลักษณะของคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ คะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง มาก คะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง น้อย และ คะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด แปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้ ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับมากที่สุด ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับมาก ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับปานกลาง ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับน้อย และ ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับน้อยที่สุด แบบประเมินเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของ มาลีวัล เลิศสาครสิริ และสาตี แซ่เบ๊ (2561) นี้ มีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) เท่ากับ 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

5. แบบประเมินพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของ มาลีวัล เลิศสาครสิริ และสาตี แซ่เบ๊ (2561) ประกอบด้วย ข้อคำถาม 15 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ คะแนน 5 หมายถึง ปฏิบัติเป็นประจำ คะแนน 4 หมายถึง ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ คะแนน 3 หมายถึง ปฏิบัติบ่อยครั้ง คะแนน 2 หมายถึง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง และ คะแนน 1 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติ แปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้ ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับดีมาก ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับดี ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับปานกลาง ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับน้อย และ ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับน้อยที่สุด แบบประเมินพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของ มาลีวัล เลิศสาครสิริ และสาตี แซ่เบ๊ (2561) นี้มีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) เท่ากับ 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินทั้ง 4 ส่วน ไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยทดสอบกับมารดาหลังคลอดครั้งแรกที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และคำนวณโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เท่ากับ 0.83 แบบประเมินการรับรู้สมรรถนะแห่งตนเท่ากับ 0.79 แบบประเมินพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เท่ากับ 0.80 และแบบประเมินเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เท่ากับ 0.74

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยติดต่อประสานงานและขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงพยาบาล สวรรค์ประชารักษ์ หัวหน้าฝ่ายการพยาบาลและหัวหน้าแผนกสูติกรรมหลังคลอด เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล กับมารดาหลังคลอดครั้งแรกตามเกณฑ์ที่กำหนดเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม 2564 หลังจากมารดาหลังคลอดตอบแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 90 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ร้อยละ
2. ความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ร้อยละ
3. การรับรู้สมรรถนะแห่งตน เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพฤติกรรมของมารดาหลังคลอดครั้งแรก ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การรับรู้สมรรถนะแห่งตน และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) โดยปรับตัวแปรทุกตัวเป็นตัวแปรต่อเนื่อง

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยฉบับนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ เลขที่ 43/2564 วันที่ 18 มิถุนายน 2564 และผู้วิจัยมีการชี้แจงรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งประโยชน์โดยตรงกับผู้เข้าร่วมการวิจัย ประโยชน์โดยรวมที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจโดยไม่มีการบังคับใด ๆ และมีสิทธิจะถอนตัวออกจากการวิจัย ได้ตลอดเวลา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 19-34 ปี อายุเฉลี่ยเท่ากับ 23.44 ปี (S.D. = 2.92) ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 38.90 รายได้ครอบครัวอยู่ระหว่าง 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.80 วุฒิมัธยมศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญา คิดเป็นร้อยละ 56.70 และมีการวางแผนการการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (อย่างน้อย 6 เดือน) คิดเป็นร้อยละ 87.80

2. ความรู้เรื่องนมแม่

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.11 รองลงมาระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 25.55 และระดับต่ำน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.34 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความรู้ของมารดาหลังคลอด (n=90)

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูง	23	25.55
ปานกลาง	56	61.11
ต่ำ	11	13.34

3. การรับรู้สมรรถนะของตนเองและเจตคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เจตคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 (S.D. = 0.15) และ 3.98 (S.D. = 0.56) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การรับรู้สมรรถนะของตนเอง และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (n=90)

ตัวแปร	Mean	S.D.	ระดับ
การรับรู้สมรรถนะของตนเอง	4.07	0.15	มาก
เจตคติต่อการตั้งครรภ์	3.98	0.56	ดี

4. พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ภาพรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 (S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ให้ลูกดูดนมแม่อย่างเดียวโดยไม่ให้น้ำนมผสมหรืออาหารอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 (S.D. = 0.77) อยู่ในระดับดี รองลงมา คือ ให้ลูกดูดนมจากเต้านมอย่างสม่ำเสมอทุก 2-3 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 (S.D. = 0.77) อยู่ในระดับดี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอันดับแรก คือ แม่หลังคลอดสวมใส่เสื้อยกทรงไว้เพื่อบรรเทาอาการปวดและถ่วงเต้านม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56 (S.D. = 0.46) มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอันดับ 2 คือ ภายหลังลูกดูดนม เอาหัวนมออกจากปากลูกโดยสอดนิ้วมือเข้าในมุมปากลูก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 (S.D. = 0.59) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครั้งแรก (n=90)

พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	Mean	S.D.	ระดับ
1. ให้ลูกดูดนมแม่อย่างเดียวโดยไม่ให้น้ำนมผสม หรืออาหารอื่น ๆ	4.46	0.96	ดี
2. ให้ลูกดูดนมจากเต้านมอย่างสม่ำเสมอทุก 2-3 ชั่วโมง	4.38	0.77	ดี
3. ให้ลูกดูดนมเหลืองที่ออกในช่วงแรก	4.37	0.96	ดี
4. ขณะให้นม อุ้มลูกในท่าที่สบายผ่อนคลาย	4.21	0.94	ดี
5. ให้ดูดนมแม่ถูกวิธีโดยให้ลูกอมหัวนมจนเหงือกของลูกกดบริเวณลานนม	4.17	0.96	ดี
6. ขณะดูดนม ปากลูกจะแนบสนิทกับเต้านม จะไม่มีเสียงดังขณะที่ ลูกดูดนม	4.14	0.68	ดี
7. ภายหลังลูกดูดนมเสร็จ จับลูกเรอทุกครั้ง	4.06	0.98	ดี
8. ทำอุ้มในการให้นมโดยใช้แขนโอบตัวบุตรไว้ข้างลำตัวของแม่และใช้หมอนรอง	4.06	0.98	ดี

พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	Mean	S.D.	ระดับ
9. ไม่ให้ลูกหลับคาหัวนมนาน	3.86	0.28	ดี
10. ไม่ดึงหัวนมออกจากปากลูกขณะที่ลูกกำลังดูดอยู่	3.76	0.59	ดี
11. ให้ลูกดูดนมจากเต้านมทั้ง 2 ข้าง จนเกลี้ยงที่ละข้างในแต่ละมื้อ	3.71	0.87	ดี
12. เมื่อเต้านมคัดตึง ประคบเต้านมด้วยน้ำอุ่น แล้วบีบน้ำนมออกจนหายคัด	3.34	0.58	ปานกลาง
13. ถ้าหัวนมแม่แตก ให้ลูกดูดข้างที่ไม่แตกหรือเจ็บน้อยกว่าเสมอ	3.31	0.59	ปานกลาง
14. ภายหลังลูกดูดนม เอาหัวนมออกจากปากลูกโดยสอดนิ้วมือเข้าไปในมุมปากลูก	2.95	0.59	ปานกลาง
15. แม่สวมใส่เสื้อยกทรงเสมอเพื่อบรรเทาอาการปวดและถ่วงเต้านม	2.56	0.46	ปานกลาง
รวม	4.03	0.12	ดี

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนและเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนและเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($r = 0.30$, $p\text{-value} < 0.01$) การรับรู้สมรรถนะแห่งตน ($r = 0.28$, $p\text{-value} < 0.01$) และเจตคติต่อการตั้งครรภ์ ($r = 0.23$, $p\text{-value} < 0.01$) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การรับรู้สมรรถนะแห่งตน และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($n = 90$)

ตัวแปร	1	2	3	4
1. ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	1.00			
2. การรับรู้สมรรถนะแห่งตน	0.21*	1.00		
3. เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	0.14	0.17	1.00	
4. พฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	0.30**	0.29**	0.23**	1.00

* $p\text{-value} < 0.05$ ** $p\text{-value} < 0.01$

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี (Mean = 4.03, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ให้ลูกดูดนมแม่อย่างเดียวโดยไม่ให้น้ำนมผสมหรืออาหารอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 (S.D. = 0.77) อยู่ในระดับดี รองลงมาคือให้ลูกดูดนมจากเต้านมอย่างสม่ำเสมอทุก 2-3 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 (S.D. = 0.77) อยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มาลีวัล เลิศสาครศิริ และสาตี แซ่เบ๊ (2561) ที่พบว่า พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78) และสอดคล้องกับการศึกษาของลักขณา ไชยนอก (2558)

พบว่า พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 19-24 ปี อายุเฉลี่ย 23.44 ปี ซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และปวส. และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 87.80 มีการวางแผนการการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (อย่างน้อย 6 เดือน) จึงทำให้มารดาหลังคลอดที่มีอายุในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่มีความสามารถในการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และนำมาปฏิบัติได้ ประกอบกับการวางแผนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน ทำให้มีความพร้อมในการปฏิบัติเพื่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และจากการศึกษาพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ แม่หลังคลอดสวมใส่เสื้อยกทรงไว้เพื่อบรรเทาอาการปวดและถ่วงเต้านม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอันดับ 2 คือ ภายหลังลูกดูดนม เอาหัวนมออกจากปากลูกโดยสอดนิ้วมือเข้าไปในมุมปากลูก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95) อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดาส่วนใหญ่มีการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในการให้นมแม่โดยเน้นคำนึงถึงสุขภาพของทารกเป็นหลัก จึงทำให้มีการแสดงหรือเรียนรู้พฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อทารกเป็นลำดับแรกก่อน ดังนั้นความสนใจในเนื้อหาในเรื่องการใส่เสื้อชั้นในเพื่อประคองเต้านมจึงไม่ได้ปฏิบัติ

ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครรภ์แรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.30$) สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (ภัทรพร ชูประพันธ์, วิณา เทียงธรรม และปาหนัน พิชยภิณู, 2557; ลักขณา ไชยนอก, 2558; Hamze, Mao, & Reifsnider, 2019) ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ความรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นหรือจูงใจให้บุคคลมีการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพหากมีความรู้ อยู่ในระดับสูง ก็ย่อมจะส่งผลให้มีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงตามไปด้วย ซึ่งปัจจุบันนโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทำให้มารดาได้รับการให้ความรู้ตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อายุระหว่าง 19-24 ปี อายุเฉลี่ย 23.44 ปี ซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส. และมีการวางแผนการตั้งครรภ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้มารดาหลังคลอดที่มีอายุในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่มีความสามารถในการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และนำมาปฏิบัติได้ ประกอบกับการวางแผนการตั้งครรภ์ทำให้มีความพร้อมในการปฏิบัติเพื่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การรับรู้สมรรถนะของตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครรภ์แรก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.29$) สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า การรับรู้สมรรถนะของตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (มาลีวัล เลิศสาครศิริ และสาลี แซ่เบ๊, 2561; สุภาพันท์ จันทรศิริ, วรรณภา พาหุวัฒนกร และฉวีวรรณ อยู่สำราญ, 2560; Maleki-Saghooni, Barez, Moeindarbari, & Karimi, 2017) แสดงให้เห็นว่าถ้ามารดาที่มีการรับรู้สมรรถนะของตนเองในระดับดีก็จะมีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่าการการรับรู้สมรรถนะแห่งตน (Bandura, 1997) หมายถึง ความเชื่อมั่นในความสามารถของแต่ละบุคคลว่าตนเองสามารถปฏิบัติพฤติกรรมนั้นได้สำเร็จ หากมารดามีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้

ก็จะพยายามคิดหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดความสำเร็จให้ได้ (Hinich, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า มารดาที่มีการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูง มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน 6 เดือน (Awaliyah, Rachmawati, & Rahmah, 2019)

เจตคติต่อการตั้งครรภ์มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครั้งแรก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.23$) ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่ามารดาที่มีเจตคติต่อการตั้งครรภ์ดีจะมีพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดครั้งแรกอยู่ในระดับดีด้วย สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (ลักขณา ไชยนอก, 2558; Hamze, Mao, & Reifsnider, 2019) ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อการตั้งครรภ์ในระดับดี (Mean = 3.98) และส่วนใหญ่มีการวางแผนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน (ร้อยละ 87.8) ซึ่งเจตคติ เป็นความรู้สึก ความเชื่อ และความพร้อมที่จะกระทำในพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ดังนั้นการมีเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีก็ส่งผลให้มารดามีการแสดงพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับดี

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ความรู้ เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การรับรู้สมรรถนะของตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ดังนั้น บุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลจึงควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้มารดาเกิดเจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และมีการให้ ความรู้ ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ โดยเน้นความสำคัญของการให้ความรู้เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีคะแนนน้อย ได้แก่ การสวมใส่เสื้อยกทรงไว้เพื่อบรรเทาอาการปวดและถ่วงเต้านม ภายหลังที่ลูกดูดนมอิ่มจะเอาหัวนมออกจากปากลูกโดยสอดนิ้วมือเข้าไปในมุมปากลูกระหว่างเหงือกบนและล่างแล้วค่อยถอนหัวนม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเพิ่มเติมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น
2. ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยเน้นการให้ความรู้ ส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการรับรู้สมรรถนะของตนเอง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2552). *แผนยุทธศาสตร์ กรมอนามัย พ.ศ.2553-2556*. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.
- เจตพล แสงกล้า. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว กรณีศึกษาในเขตกิ่งเมือง กิ่งชนบท จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยประชากรและสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปริญญ ชัยกองเกียรติ. (2561). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการสงสัยล่าช้าของเด็กปฐมวัย*. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(2), 161-171.
- ภัทรพร ชูประพันธ์, วิภา เทียงธรรม และปาหนัน พิษยัญญู. (2557). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ของแม่ในเขตภาคกลางตอนล่าง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มยุรา เรืองเสรี และวราทิพย์ แก่นการ. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว อย่างน้อย 6 เดือนของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 37(1), 195-204.
- มาลีวัล เลิศสาครศิริ และสาตี แซ่เบ๊. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สมรรถนะของตนเองความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่า ในตัวเองและเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก*. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 11(3), 10-21.
- ลักขณา ไชยนอก. (2558). *รายงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่น หลังคลอดในโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรบัณฑิต สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ศิริวรรณ แสงอินทร์, ณิชกร ชื่นอารมณ์ และรุจิรา เฉิดฉิม. (2563). *ปัจจัยทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 38(3), 22-34.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย. (2559). *โครงการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2558-2559, รายงานผลฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติประเทศไทย. (2563). *โครงการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562, รายงานผลฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย. (2566). *โครงการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2565, รายงานผลฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย.
- สุภาพันท์ จันทรศิริ, วรรณภา พาหุวัฒนกร และฉวีวรรณ อยู่สำราญ. (2560). *อิทธิพลของทัศนคติ การคล้อยตาม กลุ่มอ้างอิงและการรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในสตรีตั้งครรภ์ วัยรุ่น*. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 35(4), 49-60.

- สุวรรณา ชนะภัย, นิตยา สีนสุกใส, นันทนา ธนาโนวรรณ และวรรณา พาหุวัฒนกร. (2557). ความรู้ทัศนคติ การรับรู้สมรรถนะในตนเอง และการสนับสนุนจากสามีและพยาบาล ในการทำนายนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียว 6 สัปดาห์. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 32(1), 51-60.
- Awaliyah, S.N., Rachmawati, I.N. & Rahmah, H. (2019). Breastfeeding self-efficacy as a dominant factor affecting maternal breastfeeding satisfaction. *BMC Nursing*, 18(1), 30. <https://doi.org/10.1186/s12912-019-0359-6>
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39(2), 175-191. doi: 10.3758/bf03193146
- Hamze, L., Mao, J., Reifsnider, E. (2019). Knowledge and attitudes towards breastfeeding practices: a cross-sectional survey of postnatal mothers in China. *Midwifery*, 74, 68-75.
- Hinic, K. (2016). Predictors of breastfeeding confidence in the early postpartum period. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, 45(5), 649-660.
- Kronborg, H., Harder, I., & Hall, E. O. (2015). First time mothers' experiences of breastfeeding their newborn. *Sexual & Reproductive Healthcare: Official Journal of the Swedish Association of Midwives*, 6(2), 82-87. <https://doi.org/10.1016/j.srhc.2014.08.004>
- Lyons, K. E., Ryan, C. A., Dempsey, E. M., Ross, R. P., & Stanton, C. (2020). Breast Milk, a Source of Beneficial Microbes and Associated Benefits for Infant Health. *Nutrients*, 12(4), 1039. <https://doi.org/10.3390/nu12041039>
- Madhvi, S., Logeshwari, B. M., & Shubhavee, R. (2020). Comparison of Breastfeeding Practices between Primigravida and Multigravida. *International Journal of Science and Research*, 9(12), 563-565. doi: 10.21275/SR201202085454
- Maleki-Saghooni, N., Barez, M. A., Moeindarbari, S., & Karimi, F. Z. (2017). Investigating the breastfeeding self-efficacy and its related factors in primiparous breastfeeding mothers. *International Journal of Pediatrics*, 5(12), 6275-6283.
- Palaska, E., Lykeridou, A., Zyga, S., & Panoutsopoulos, G. (2020). Association Between Breastfeeding and Obesity in Preschool Children. *Materia Socio-Medica*, 32(2), 117-122. <https://doi.org/10.5455/msm.2020.32.117-122>

- Rattasumpun, S. & Keawma, B. (2018). Factors Predicting Successfulness in Exclusive Breastfeeding among Working Mothers. *Journal of Research in Nursing-Midwifery and Health Sciences*, 38(4), 14–24.
- World Health Organization. (2021). *Breastfeeding*. Retrieved April 10, 2023 from <http://www.who.int/topics/breastfeeding/en>.